

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Den kreativa rörelsen mot kunskap
- en studie om betydelsen av skolbibliotek för elever

Sandra Sagerström och Elin Wood

Inriktning: LAU395

Handledare: Gabriella Sandstig

Examinator: Folke Johansson

Rapportnummer: VT15-2490-01

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet LP01

Titel: Den kreativa rörelsen mot kunskap - en studie om betydelsen av skolbibliotek för elever

Författare: Sandra Sagerström och Elin Wood

Termin och år: Våren 2015

Kursansvarig institution: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Handledare: Gabriella Sandstig

Examinator: Folke Johansson

Rapportnummer: VT15-2490-01

Nyckelord: Rummets betydelse, Kunskap, Kreativitet, Skolbibliotek

Sammanfattning:

Syftet med uppsatsen är att söka reda på vilken betydelse som eleverna lägger vid skolbiblioteket samt vad denna betydelse har för elevernas sökande efter kunskap. Vi undersöker även skolans inverkan och vad de tekniska verktygen har för betydelse för användandet av skolbiblioteket. Det finns flera saker som har betydelse för elevers kunskapssökande. I uppsatsen ligger fokus på skolbiblioteket, skolan som institution och tillgången till datorer. Det är elevernas perspektiv som är centrala och därav används fokusgruppintervjuer för att belysa gruppens bild av skolbibliotek och undervisningen på den aktuella skolan. Det är tre fokusgrupper i olika åldrar från en skola på Hisingen. De variabler som undersöks är placeringen av klassrum i förhållande till skolbiblioteket samt lärarens roll i förhållande till elevers användning av biblioteket. I teori och tidigare forskning beskrivs tydligt att skolbiblioteket som rum är viktigt för att eleverna ska ges mening åt sitt kunskapssökande och bör vara en del av undervisningen. Skolbiblioteket är också en symbol för kunskap och är positivt laddad för elever. Genom intervjuerna framkom att betydelsen av skolbibliotek fortfarande är viktig för eleverna i deras kunskapssökning men att de inte får möjlighet att använda rummet. Skolbiblioteket har speciella öppettider men hindras också av lärarna som inte väljer att använda sig av biblioteket i deras undervisning. Flera lärare tar fram nödvändigt material innan lektionerna och hänvisar ibland till specifika hemsidor på Internet. Eleverna upplever att datorn är det som är lättast att använda vid inhämtning av information men trots detta uppfattas den tryckta boken som mer tillförlitlig. Resultatet från uppsatsen har betydelse för lärarkyrket eftersom det rum som är starkt förknippat med kunskap och lärande, skolbiblioteket, inte längre brukas aktivt i skolan. Den verksamme pedagogen bör därmed använda skolbiblioteket och guida eleven i dennes kunskapssökande.

Förord

I vårt arbete med vår uppsats har vi arbetat tillsammans. En tillit till varandra och ständiga diskussioner har gjort att vi båda kunnat skriva parallellt och ändå känna en delaktighet i arbetet. Det som har delats upp är transkriberingarna av intervjuerna. Vi vill tacka vår handledare Gabriella Sandstig då hon i vårt arbete har gett oss stöd med tankar och idéer för att göra vår uppsats så bra som möjligt.

1. Inledning	1
2. Teori och tidigare forskning	2
2.1 Det fysiska rummet i skolan	2
2.2 Det tryckta ordets betydelse	2
2.3 Skolbiblioteket	3
2.4 Elevers syn på skolmiljön	3
2.5 Placeringen av skolbibliotek och skolans syn på kunskap	4
2.6 Den tekniska utvecklingen i skolan	5
2.7 Rummet och livsvärlden	6
2.8 Människans sökande efter kunskap	6
3. Problemformulering och syfte	8
4. Metod	9
4.1 Metodval	9
4.2 Tillvägagångssätt	9
4.3 Val av skola och analysenheter	9
4.4 Etisk hänsyn	10
4.5 Intervjuguide och analys	10
4.6 Validitetsdiskussion	11
5. Resultatredovisning	13
5.1 Känslan i skolbiblioteket	13
5.2 Datorer och biblioteket	15
5.3 Elevernas reflektioner över datorer	17
6. Resultatanalys	18
6.1 Vad har det fysiska skolbiblioteket för betydelse för eleverna?	18
6.2 Vilken betydelse har skolan för eleverna i deras kunskapssökande?	18
6.3 Hur uppfattar eleverna tillgången till tekniska verktyg som en del i deras sökande efter kunskap?	20
7. Slutsatser och återkoppling till tidigare forskning	21
7.1 Slutsatser	21
7.2 Återkoppling till tidigare forskning	21
8. Slutdiskussion	23
8.1 Anknytning till läraryrket	24
8.2 Vidare forskning	24
Referenser	25
Bilaga 1: Intervjuguide	27

1. Inledning

Vi har under vår uppväxt upplevt att biblioteket är en spännande plats full av böcker och kunskap. Dessa känslor om hur rummet inverkar på oss som människor och skapar en nyfikenhet ligger till grund för det ämne vi valt att skriva om. Vi har valt läraryrket för att vi brinner för att lära ut och vi önskar ge vårt intresse för kunskap till våra elever. Det ligger en tillfredsställande känsla av mening i detta arbete. Vi lärare tillhör en lång rad pedagoger som har en önskan om att förändra världen genom att söka efter hur barnet kan lära sig på bästa sätt. Genom detta väcktes vårt intresse om det fysiska bibliotekets betydelse för dagens barn eftersom dessa, till skillnad från oss, har de tekniska verktygen till vardags. Vi funderande över om symbolen för bibliotek är densamma för dagens barn som den fortfarande är för oss och vad detta i så fall får för konsekvenser för deras kunskapssökande.

Vi som människor förflyttar oss mellan olika fysiska rum och platser och det är genom vårt medvetande och våra erfarenheter som vi uppfattar och utforskar världen. Samtidigt som vi upplever rummet genom våra tidigare upplevelser påverkar rummet hur vi ska bete oss utifrån normer och institutionella fastlagda regler. Även skolbyggnaden består av olika rum skapade för olika aktiviteter där de osynliga reglerna så att säga sitter i väggarna. I syslöjden syr man till exempel och därmed är inte detta rum avsett för matlagning eller läsning. Det finns flera tidigare studier som på olika sätt har studerat de olika rummens betydelse för eleverna. I en studie som gjordes av Ann Skantze (1989) fick elever i grundskolan skriva en uppsats om deras dag i skolan och de utrymmen de brukar uppehålla sig i. Vid alla de tre skolor som Skantze besökte fick biblioteket mycket positiva omdömen, många var just för den mångsidighet bibliotek ofta har. Rummet fungerar både som en plats där man kan samtala med sina vänner och ett utrymme för avskildhet.

Skolbiblioteket har tidigare visat sig vara av stor vikt för eleverna. Det fysiska skolbiblioteket är en viktig grund för motivationen och inspiration för elevens fortsatta lärande. Det faktum att hålla en faktiskt fysisk bok med förankring i en historisk bildningskontext där elevens alla sinnesintryck spelar in ger en god grund till fortsatt lärande (Liedman, 2001). Detta har även dagens politiker insett då de vid införandet av den nya skollagen 2011 flyttade den del av lagen som reglerar skolbibliotek från bibliotekslagen till skollagen. Innan 2011 var det krav på att alla elever vid kommunala grund- och gymnasieskolor skulle ha tillgång till ett skolbibliotek; detta har nu utökats till att innefatta all skolverksamhet (Skolinspektionen 2011:3).

Litteratur och riktlinjer för skolan anser att det är viktigt att ett skolbibliotek finns tillgängligt för eleverna. Den teknologiska utveckling som skett på senare tid har medfört att elever numera har bra tillgång till en dator eller surfplatta i sin undervisning. Med detta som bakgrund undrar vi om skolbiblioteket fortfarande har den betydelsen för inhämtandet av kunskap för elever idag som det hade för elever när Skantze (1989) utförde sin undersökning för mer än 25 år sedan. Det är elevernas perspektiv som vi vill belysa och vi kommer även att undersöka vilken betydelse som skolan har för elevernas kunskapssökande.

2. Teori och tidigare forskning

2.1 Det fysiska rummet i skolan

Dysthe (2003:7-12) diskuterar med bakgrund av en rad teoretiker som alla ingår i den sociokulturella teorigrunden för pedagogik att lärande och samspel starkt ”hänger ” ihop. Samtidigt tar Bengtsson et al. (2006) upp den rumsliga betydelsen för lärande. Det fysiska rummet i skolan har en växelverkan med alla som befinner sig där i. Rummets möjligheter och begränsningar ger konsekvenser på arbetsformerna. Man kan därmed inte prata om lärande utan att föra in den fysiska kontexten. Vilken institution befinner vi oss på, vilka normer upprätthålls genom skrivna och oskrivna regler och vilken syn har institutionen på pedagogen och eleven – Bengtsson et al. (2006) diskuterar därmed vilka fysiska begränsningar och möjligheter själva byggnaden ger och med vilken historisk kontext de artefakter som vi använder i vår undervisning ger för signaler till eleven i dennes syn på lärande. Fram till idag har vi med stöd av forskare som Vygotsky, Dewey, Mead och Bengtsson et al. (2006) kommit fram till att eleven måste få tillgång till ”ett bra samspel” – en bra grupp och ett rum som stimulerar till lärande. Individens står inte för sig självt – hon är en social varelse och lär sig genom det sociala. Man har under 1900-talet synliggjort människans inre processer och kommer fram till att kunskap inte kan bankas in utan måste läras in för att individen vill detta. Vidare beskriver Dysthe (2003:10) om ordet samspel. ”Samspel har en handlingseffekt, en relationell aspekt och en verbal aspekt, och vilken som dominerar i en viss situation varierar.” Hos Dysthe (2003) står Dewey i denna boken representerat för handlingseffekten, Mead för den relationella och Vygotsky för den språkliga. Dysthe (2003) väljer att fokusera på den språkliga aspekten. Anledningen beskriver hon vidare är att av dessa tre aspekterna är det den språkliga som är mest mätbar – alltså är det den som är rådande i den svenska skolan. Dysthe (2003) fokuserar på hur vi kan utveckla den språkliga aspekten i skolan genom att applicera detta på gruppen och inte individen. I undervisningen finns dessa tre aspekter för att ge eleven största möjlighet till lärande.

2.2 Det tryckta ordets betydelse

Walter J. Ong (1990) beskriver det tryckta ordets utveckling från vår muntliga tradition till den teknologiska. Han menar att boktryckarkonsten förtingligande ordet och gav ordet en fysisk plats i rummet. Genom att människan på 1400-talet kunde trycka böcker på löpande band förändrades synen på kunskap och därmed hela mänsklighetens medvetande. Det tryckta ordet var från början en visuell bild av det muntliga, men allteftersom blev det enklare att trycka upp böcker blev dessa också mer och mer lättlästa. Genom att det gick fortare att läsa förändrades även successivt det skriftliga språket. Detta medförde att det förändrade hur vi människor tänker (Ong 1990:38). Ett ting som går att ta på förändrade därmed hela mänskligheten. “Böcker blev nu föremål som ’innehöll’ information och i allt mindre grad som ett nedtecknat yttrande.” (Ong 1990:146). Ong (1990:147-148) diskuterar vidare “den betydelsebärande ytan” som en del i bokens stora symbolvärde. Förr kunde en bild av en vitklöver efter många kopior tillslut se ut som en sparris. Nu kunde man helt enkelt börja lita på att det som stod i boken var sant. Ong (1990) menar att förr i den muntliga framställningen var uppmärksamheten riktad mot handlingen, medan i boktryckarkonsten riktas den istället mot faktan. Den tryckta ytan blir därmed bärare av betydelse. Det är viktigt, enligt Ong (1990:13-19), att förstå att skillnaden mellan den muntliga och den skriftliga kulturen har en stor betydelse eftersom den påverkar hela vår förståelse för den mänskliga identiteten. Till slut beskriver Ong (1990:19) processen “... att skriva, att anförtro ordet till rummet, vidgar språkets möjligheter till det närmast omätbara, omstrukturerar tanken och förvandlar under denna process ...” det talande, dialektala ordet till det allmänna skrivna.

I uppsatsen görs tolkningen om att det finns en koppling mellan tillförlitligheten till det tryckta ordet och den rumsliga gestaltningens betydelse för elevernas möjligheter och begränsande i sitt lärande. Den gemensamma kopplingen är skolbiblioteket eftersom det är där böcker generellt förvaras.

2.3 Skolbiblioteket

Vad är då ett skolbibliotek? I och med förflyttningen av regleringen av skolbibliotek från bibliotekslagen till skollagen blir skolinspektionen tillsynsansvarig över verksamheten (Thomas 2013:9). Skolinspektionen har till uppgift att bland annat ge råd på hur lagen kan tillämpas. I samband med den nya skollagen har därför skolinspektionen ställt tre krav som alla skolor ska uppfylla för att målet att alla elever ska ha tillgång till ett skolbibliotek ska anses vara uppnått. Kraven är:

1. Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna.
2. Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.
3. Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning. “ (Skolinspektionen 2011:3)

Svensk biblioteks förening ställer sig positiva till införandet av skolbiblioteksregleringen i skollagen, men de anser att det saknas en tydlig definition av vad som ska finnas i ett skolbibliotek (Thomas 2013:35). De är också mycket kritiska till att det inte finns någon bestämmelse som säger att biblioteken ska vara bemannade, och då också av utbildad bibliotekspersonal. Thomas (2013:70-71) påpekar vidare att trots dagens teknik kan den inte ersätta ett skolbibliotek. Hon anser att biblioteken är mycket viktiga för att kunna ge elever och övriga användare tillgång till flera andra kvalificerade informationskällor som inte finns att hitta på Internet.

2.4 Elevers syn på skolmiljön

1989 gjorde Ann Skantze en studie för att få en förståelse för elevers perspektiv på den fysiska skolmiljön samt vad den kan betyda för deras utveckling. Undersökningen utfördes på tre skolor och hon använde sig av elevuppsatser, observation/fältstudie och intervjuer. I de uppsatser som barnen fick skriva ville Skantze (1989) att de skulle utgå från fyra punkter. Punkterna handlade om elevernas skoldag och var de befann sig under dagen och vilka rum de tyckte om att vara i. Bibliotek, klass/ämnesrum, utemiljö och korridor var de fyra rum hon valde att fokusera på utifrån uppsatserna. I de tre skolorna fick samtliga bibliotek positiva kommentarer, eleverna gav uttryck för att rummet inbjöd till egen forskning men också möjligheter till avskildhet och lugn. Slutsatserna från Skantzes (1989) undersökning var att barnen använder hela sin kropp och sina sinnen för att tolka sin miljö. De använder miljön för att få en förståelse om sig själva men också för att skapa en uppfattning om sin omvärld.

Utifrån Skantzes (1989) studie kan man se att skolbiblioteken är stor betydelse för eleverna. Enligt Björkelid (2005:13) är det även andra forskare som anser att skolbiblioteket är en viktig del av elevers fysiska miljö och som hon beskriver vidare i sin rapport att eleven upplever rummet med

alla sina sinnen. Elever lägger stor vikt vid rum som ger tillgång till platser där de kan umgås med sina vänner, men som också ger möjlighet till avskildhet. Björkelids (2005:25) kunskapsöversikt sammanställdes med dokumentation från olika utbildnings- och forskningsprojekt för att beskriva hur elevers lärande är relaterade till den fysiska miljön. Björkelid (2005) kommer då fram till att elever bryr sig om skolans estetiska utformning och är mycket medvetna om den fysiska miljön de befinner sig i. Trots att hon fastställer att arbetsmiljön är viktig för lärandet är det, enligt henne, flera forskare som menar på att elevers arbetsmiljö inte tas på allvar. Det är fler barn än vuxna som blir sjuka i sina arbetsmiljöer och mycket beror på den bristfälliga underhållningen av skolor, så som ostädade toaletter, smutsiga omklädningsrum och frånvaron av bra möbler.

2.5 Placeringen av skolbibliotek och skolans syn på kunskap

Marjanna de Jong (1997:98) menar att skolbibliotekens utformning grundar sig i skolans syn på barns lärande. Hon menar att denna syn styr skolans sätt att se på hur biblioteket ska användas och för vem det är menat. Vidare förklarar de Jong (1997) att man med den inre strukturen och placeringen av biblioteket i byggnaden kommer att begränsa eller öppna upp för olika beteenden hos elever men också hos lärare. Ett bibliotek som är placerat i mitten av byggnaden där alla har tillgång till rummet kommer att användas mer än om det är placerat i en undanskymd del av byggnaden. Utformningen styr också hur elever kommer att bruka rummet och hur man vill att rummet skall utnyttjas. Två perspektiv kan intas, det ena är att skolan har en tillit till eleverna och en tro att de är aktiva och kreativa, vilket innebär att biblioteket är mer öppet och har flera ingångar och ställen där man kan smyga undan. Det andra perspektivet är att de vuxna måste hålla ordning i rummet vilket kommer att medföra att bokhyllor, ingångar och diskar placeras så att de vuxna alltid kan ha uppsikt över hela rummet. För att visa att biblioteket är viktigt kan skolan välja att ge rummet vacker inredning och använda utrymmet som en plats att visa upp elevers arbeten. Man kan också förstärka vikten av biblioteket visuellt genom att låta det få stora ytor.

Marjanna de Jong (1997:91-92) använder olika metaforer för att förklara bibliotekens struktur, vilka även kommer att användas i uppsatsen. Metaforerna för bibliotekets placering i skolbyggnaden är antingen hjärta eller hjärna. En placering där skolbiblioteket ses som skolans hjärta innebär att det ligger centralt i byggnaden vilket medför att den måste passeras dagligen. Hjärtat symboliserar den sociala betydelsen biblioteket har och innebär att det finns en öppenhet i biblioteket där alla kan finna sin plats. Om biblioteket ligger högt upp i byggnaden eller på en avskild plats får biblioteket den betydelsen att rummet är ett förvarande av kunskap och därmed får biblioteket symbolen som hjärna. Synen på kunskap blir exklusiv och känslan i rummet visar på tyst läsning eller en plats för små exklusiva sällskap. Inne i hjärnan söker eleverna sin kunskap själv utan inblandning från de vuxna. "Men vågar fantasin sig in där på ett mera expressivt och kroppsligt sätt? Eller får den bara finnas i huvudet?" (de Jong 1997:91).

Vid beskrivning av utformningen av bibliotek finns två olika metaforer som de Jong (1997:92-93) använder sig av. Den första är snabbköpet, där man ser alla böcker som varor som ska finnas så lättillgängliga för kunden som möjligt. Alla böcker står uppradade efter ett väl genomtänkt system som innebär att biblioteket blir passivt. De som kommer för att låna böckerna blir ofta lämnade åt sig själva att hitta det de behöver och personalen som står vid lånedisken har en mycket kontrollerande funktion i biblioteket. Nattklubbsmodellen å andra sidan inbjuder till att stanna kvar i rummet, det finns tillgång till olika aktiviteter så som spel, men också härliga möbler att slå sig ner i. Nattklubben symboliserar det spännande och försöker skapa en nyfikenhet till att vilja bekanta sig med nya och främmande föremål. En nattklubbsmodell i kombination med hjärnan anser inte de

Jong (1997) vara en givande kombination medan hjärtat kan båda fungera med nattklubbsmodellen och snabbköpet. Detta eftersom biblioteket ligger i centrum och besökarna lätt kan ta sig dit. Nattklubbsmodellen som hjärna blir däremot svårt eftersom det kan komma att inspirera till hemliga möten men dessa kommer då inte att ske så ofta.

de Jong (1997) menar tillslut att det bästa läget för ett bibliotek är i mitten av skolbyggnaden med stora ytor och en plats där det finns avskildhet med mysiga soffor och platser till för samtal. En lärare ska finns tillgängligt för att visa och leda fram till böcker samtidigt som rummets stora yta gör det möjligt för avskildhet. Avslutningsvis så har de Jong (1997) beskrivit vad som påverkar barnet i den fysiska miljön men inte hur detta påverkar barnets kunskapsutveckling.

2.6 Den tekniska utvecklingen i skolan

I Jan Hyléns (2013) kunskapsöversikt över den digitala skolan gör han flera jämförelser mellan Sverige och de europeiska länderna men också mellan andra länder som deltar i Pisaundersökningarna. Hylén (2013:16) betonar att det i den svenska skolan finns bra tillgång till datorer och att Sverige ligger över genomsnittet för Europa, detsamma gäller även möjlighet till uppkoppling till Internet. Trots detta menar han att IT inte används mer i den svenska skolan än i övriga skolor i Europa. Hylén (2013) har också sett att IT-användningen främst används inom vissa ämnen, men att den oftast endast innebär resultatredovisning eller renskrivning. Även Skolinspektionen (Lund 2012:1) har kommit till samma slutsats angående IT-användandet i skolan. I granskningen synliggjordes problemet genom att mycket resurser går till inköpanandet av tekniken, men lite uppmärksamhet riktas mot kompetensutveckling hos lärarna. Det finns en problematik att skolledningen inte tar ansvar för användningen av tekniken i undervisningen.

Det var först för några år sedan som det började göras studier på bärbara datorers inverkan på elevers resultat i skolan (Hylén 2013:21). De rapporter och undersökningar som nu kommit innebär att de flesta effekterna är mycket positiva. Det finns en genomgående tanke att ju större användningen är av datorn både i skolan, men också hemma, ger desto bättre resultat. Många av rapporterna är utförda under många år och dessa menar att det kan ta mellan 3-8 år innan positiva resultat visar sig. Liknande studier har också gjorts på införandet av pekplattor, men dessa är inte lika många. Plattorna har oftast introducerats för de yngre åldrarna, men effekterna är även där positiva – dessutom verkar införandet lättare än vid bärbara datorer och Hylén (2013:21) tror därför att resultaten där går fortare att se.

De flesta rapporter som Hylén (2013:23-24) lyfter fram betonar den största positiva effekten som ökad motivation hos eleverna. Däremot nämner han att ytterst få av dessa studier tydligt redogör för negativa effekter. Här är det ett svenskt forskningsprojekt, UnosUno, som redovisar flera faktorer som visat sig ha negativ inverkan på eleverna. Resultatet bygger på elevintervjuer och enkäter där eleverna själva påpekar problemet med att bli distraherade av spel och sociala medier under lektionstid. Det visar sig att det främst är de elever som är mindre motiverade av skolarbetet, men också de yngre eleverna som har svårt att avhålla sig från dessa aktiviteter. En del elever tycker att arbetet i klassrummet har ett högt tempo i och med färdiga presentationer från läraren vilket gör att det inte längre hinner skriva för hand. Vissa negativa hälsoeffekter rapporteras också – i form av huvudvärk, muskelvärk, men också en ökad osäkerhet på grund av risken att bli rånad till och från skolan. Trots dessa negativa effekter drar ändå studien slutsatsen att de övergripande effekterna på eleverna är positiva.

2.7 Rummet och livsvärlden

Jan Bengtsson (1988:22-61) tar upp Husserl tankar. Denne har myntat begreppet livsvärld vilket är ett teoretiskt begrepp inom det fenomenologiska fältet. Detta uttryck innebär att människan inte kan förstå en beskrivning av det "objektiva" utan bara hennes upplevelse av denna. Livsvärlden är världen så som människan uppfattar den. Husserl menar också att människan strävar efter att ge allt mening och en innebörd. Människan skapar sin livsvärld genom sina kroppsligt upplevda erfarenheter och utvidgar därmed sin livsvärld genom nya. Människan är därmed erfarenheter som ständigt fylls på och förändrar dennes sätt att tänka och förhålla sig till saker och ting – hon ser därmed den aktuella händelsen genom det hon erfarit tidigare. Människan upplever världen genom sitt medvetande och hennes kropp är ett verktyg till att ta till sig denna erfarenhet. Bengtsson (1988) menar däremot att argumentet att om man inte ser världen så existerar den inte eftersom själva antagandet om en livsvärld är en förutsättning för att världen finns. Därmed kan människan ha en vetskap om att det finns något i andra delar av världen som hon inte direkt ser, men hon kan inte ha en förståelse för den världen eftersom hon aldrig har erfarit den. I uppsatsen görs tolkningen att för att ge eleven ett kritiskt och ett öppet sinne krävs det att man ger dem en förståelse för det man inte ser eller inte känner till. Fantasin kan vara det verktyg att ta till för att skapa sig en större förståelse.

Bengtsson (1988) beskriver vidare hur fenomenologen Merleau-Ponty ser på kroppen och medvetandet. Han menar att man inte kan se kroppen och medvetandet som åtskilda och tror inte på föreställningen om att man kan hitta en objektiv sanning i världen utanför sig själv. Detta eftersom allt som människan erfar tolkar denne genom sina tidigare erfarenheter. Merleau-Ponty menar att "...varje kunskap om kroppen som kropp förutsätter ett medvetande om den som kropp." (Bengtsson 1988:30). Vetenskapen resonerar dock att det finns en sanning utanför oss själva vilket har medfört att intellektet har fått en överordnad ställning över vår kroppsliga erfarenhet. Vilket kan visas även i skolan där det är de summativa prestationerna som värderas högst. Men likt Dewey (Dysthe 2003) som menar att en förutsättning för lärande är "learning by doing" samt Bengtssons (1988:30) tankar om att det fysiska rummet ger oss möjligheter och begränsningar kan man se det som att kunskap ges till medvetandet genom den kroppsliga erfarenheten, därmed är kunskap detsamma som erfarenhet.

I uppsatsen anses biblioteket inneha den symboliska kontexten av ett rum samlat med all mänsklig erfarenhet och kreativitet. Genom att människan tar till sig denna symbolik i rummet genom sin kropp bjuder själva rörelsen in till rummet tillfälle att tillskansa sig kunskap. Eftersom fenomenologin direkt ger mening till det som man erfar menar Franzén et al. (2014:6) att det är av vikt att pedagogen på ett fysiskt sätt ger eleven en chans att känna kunskapen genom sin kropp för att denna därefter ska känna mening i sitt kunskapssökande.

2.8 Människans sökande efter kunskap

Skolan är bara en plats av många i början av ett barns liv då denne upptäcker världen och genom sina erfarenheter skapar sig en identitet. Dock är skolan en plats där barnet oavsett bakgrund ska ges möjlighet till en utbildning. Sven-Eric Liedman (2001) menar i sin text att det enda som läraren kan göra i skolan när det gäller att ge barnet kunskap om ett ämne, är att väcka barnets eget intresse. Vidare förklarar Liedman (2001) att barnet endast kan ges kunskap efter att ett intresse väckts genom att barnet använder sin fantasi för att omvandla informationen utanför kroppen till att implementera den i sitt medvetande. Fantasin används för att sätta informationen i ett sammanhang och i relation till annan erfarenhet, men för att kunna fantisera behöver barnet gränser. För att tydliggöra vad som menas med gränser kan man jämföra med Picasso som "uppfann" kubismen.

Konstrikningen kom till genom att han gav sig själv restriktionen att endast måla med olika nyanser av blått. Denna begränsning i sitt målande gav Picasso de gränser som han behövde för att kunna definiera frihet och gav därmed sig själv de möjligheter för att kunna fantisera fritt (Nachmanovitch, 1990). Vidare förklarar Liedman (2001) att kunskap är när barnet sätter saker och ting i sitt sammanhang medan information är ett upprabblande av ord.

Liedman (2001) menar att människans minne är flyktigt och ständigt måste tillföras ny information för att hållas levande eller att den kunskap som människan tagit till sig ständigt måste övas på. Därmed är bevarandet av kunskap i en fysisk bestående form utanför oss själva av största vikt då den håller i människans hela historia och för att kunna förmedla denna till kommande generationer. Liedman skriver att "... individen och kollektivets kunskap hotas i varje ögonblick att falla i glömska." (2001:35). Kunskapen tillhör därmed människan och det är människans skyldighet att ta del av kunskapen så att den inte glöms bort. Liedman (2001) beskriver sammanfattningsvis hur processen går till då människan söker efter kunskap, men inte vad som påverkar denne i vissa riktningar.

Vidare i uppsatsen kommer en utgångspunkt vara att det fysiska rummet har betydelse för eleven eftersom människan använder sig av kroppen för att ta till sig nya erfarenheter. Det fysiska rummet i sig självt påverkar kroppen och det mänskliga beteendet, därmed sammankopplas beteendet med den rumsliga gestaltningen (Bengtsson et al. 2006:12). Eftersom det förhåller sig på detta sätt begränsar därmed skolan som institution elevernas möjlighet till att ta till sig nya erfarenheter och så även ny kunskap. Därför blir skolbibliotekets placering centralt i förhållande till elevernas syn på kunskap i denna studie.

3. Problemformulering och syfte

Under rubriken *Teori och tidigare forskning* synliggörs en koppling mellan kreativitet och rummets betydelse som grunden för ett lärande. Genom Sven-Eric Liedman (2001) beskrivs i uppsatsen hur processen går till då människan söker efter kunskap, men inte vad som påverkar denne i vissa riktningar samt genom de Jong (1997) beskrivit vad som har betydelse för barnet i den fysiska miljön men inte hur detta påverkar barnets kunskapsutveckling. Vi kan se att biblioteket har en betydelse för eleven, men ingen koppling har gjorts varför den har denna symboliska betydelse. Vi ser en problematik mellan vilken betydelse som eleven lägger i rummet och hur skolan hanterar detta faktum. I tidigare kapitel tydliggörs att skolbiblioteket har en central roll vid kunskapsinhämtning och att det är en plats som elever uppfattar som positiv. Flera studier på detta område har dock gjorts innan tekniska verktyg infördes som en del i den svenska skolan.

Syftet med denna uppsats är därmed att söka reda på vilken betydelse som eleverna lägger vid skolbiblioteket samt vad detta har för betydelse har för elevernas sökande efter kunskap. Vi undersöker även skolans inverkan och vad de tekniska verktygen har för betydelse för användandet av skolbiblioteket. Våra frågeställningar är således:

Vad har det fysiska skolbiblioteket för betydelse för eleverna?

Vilken betydelse har skolan för eleverna i deras kunskapssökande?

Hur uppfattar eleverna tillgången till tekniska verktyg som en del i deras sökande efter kunskap?

I analysen för arbetet kommer använda teorier att kopplas samman med fler än en frågeställning. För att besvara den första frågeställningen kommer de Jongs (1997) problematisering av bibliotekets placering att samverka med Liedmans (2001) beskrivning av vikten av fantasi vid kunskapssökande samt Bengtssons et al. (2006) och Franzéns et al. (2014) förklaringar av hur rummet inverkar på eleven. Vid den andra frågeställning kommer återigen de Jong (1997) och Bengtsson et al. (2006) att närvara, men här är det istället skolans kunskapssyn som är central tillsammans med skolans roll som institution. I samband med detta kommer även Ongs (1990) beskrivning av tilltron till det tryckta ordet att behandlas. Avslutningsvis besvaras den andra frågeställningen med hjälp av Dysthes (2003) teori om att språket har det största utrymmet i skolan och vilka konsekvenser det har för definitionen av kunskap som görs av Liedman (2001) och Bengtsson (1988). Den tredje och sista frågeställningen behandlas endast med hjälp av Hyléns (2013) beskrivning och problematisering av datorns användande i skolan.

4. Metod

4.1 Metodval

Vi har använt oss av en kvalitativ undersökningsmetod kallad fokusgruppintervjuer för att undersöka det fysiska bibliotekets betydelse för barnens syn på lärande. Fokusgruppsmetoden ger möjlighet att se samspelet mellan deltagarna, (Bryman 2008:447-462) samtidigt som gruppen fokuserar tillsammans på ett ämne. Därmed är ”... den process som inbegrips då man förstår eller tolkar en social företeelse inte är oberoende av andra människor.” (Bryman 2008:449). Då vi söker hur barnen som grupp ser på det fysiska biblioteket i deras skolmiljö och hur de använder denna i sitt sökande efter kunskap var valet av metod enkel då det är känslan hos gruppen och hur gruppen ser på ämnet som är relevant för vår forskning. Till intervjutillfällena användes semistrukturerad intervjuguide med öppna frågor. Intervjuguiden användes därmed bara som stöd för att vi som intervjuare skulle vara säkra på att alla delar kommer med i samtalet, men ordningen var för oss mindre intressant då vi ville ha en öppen och flytande diskussion med eleverna.

Det begränsande i fokusgruppsmetoden är att vi som moderatorer kan få svårt att moderera samtalet mot det aktuella ämnet, men samtidigt var det just detta vi ville åt; vad gruppen som sådan har för åsikter och i vilken riktning de vill föra samtalet. Eftersom vi som moderatorer har helt andra erfarenheter än vad grupperna som vi undersökte hade, var det viktigt att vår roll hade så lite påverkan som möjligt. Bryman (2008:462) tar upp att det kan vara svårt att veta när man ska avbryta och när man ska styra upp vissa tankegångar. Trots detta fann vi det inte svårt att samtala med eleverna, de var både spontana och talföra. Vi upplevde det som positivt av vi är relativt unga och vår ålder hjälpte oss att förstå vad eleverna menade. Enligt Bryman (2008:449) finns det svårigheter när man ska analysera materialet, men även detta fann vi inte vara ett större problem. Vi hade förhållandevis korta intervjuer med få barn, därmed gick transkriberingen lätt.

4.2 Tillvägagångssätt

Vi använde oss av mejl för att komma i kontakt med de rektorer som finns på skolan. Dessa i sin tur vidarebefordrade ansvaret till pedagogen/bibliotekarien på skolan. Denna lärare tog kontakt med klasslärare för sprida åldersgrupper och de tillfrågade sedan tre till fyra elever i respektive klass. Vi önskade små grupper för att ge alla elever utrymme att prata. Vi hade dock problem med elever som inte dök upp vilket även Bryman (2008:453) tar upp. Vårt problem bestod i att det tillfrågades för få elever, endast de avtal vi ansett intervju. När då flera av dessa var sjuka den aktuella dagen för intervjuerna fick vi återkomma några dagar senare för att avsluta insamlingen av empiri. Slutligen består materialet av tre fokusgruppintervjuer som pågick i cirka 20 min vardera. Analysenheterna kommer ifrån tre olika årskurser; årskurs tre, årskurs sex samt årskurs nio.

4.3 Val av skola och analysenheter

Vi valde att använda oss av en skola på Hisingen eftersom vi inte funnit någon undersökning om skolbibliotek i detta område. Valet av skola baserades på tre kriterier. Vi ville ha stor spridning i ålder på eleverna då vi söker reda på själva skolans syn på skolbiblioteket, vilket de spridda åldersgrupperna skulle få representera. Det skulle finns ett etablerat skolbibliotek på skolan, vi ansåg inte att det räckte med att skolan hade tillgång till ett av stadens bibliotek. Det sista kriteriet var att det skulle finnas elever på olika avstånd från skolbiblioteket då detta är av stor vikt för studien. Efter att ha använt Göteborg Stads grundskolekatalog på nätet valdes en skola ut som hade tillgång till ett eget skolbibliotek och elever i åldrarna från förskoleklass och nionde klass samt att

denna skola består av flera olika byggnader och baracker. En fördel med skolan var att eleverna placerades i olika byggnader beroende på vilken årskurs det går i, därmed var det möjligt att få ett brett åldersspann på analysenheterna men också stor variation av deras placering i skolmiljön. Studiens syfte gör att en beskrivning av skolbiblioteket och analysenheterna är av vikt för läsaren, då placeringen av skolans byggnader har betydelse vid analysen av elevernas svar.

Skolbiblioteket ligger i den administrativa byggnaden som också är den mest centralt belägna byggnaden på skolgården. Biblioteket ligger på bottenplan rakt fram då man stiger in genom huvudingången.

Årskurs tre befinner sig i en av de mindre byggnaderna som ligger längst bort från den administrativa byggnaden. För att nå skolbiblioteket behöver eleverna gå över en otrafikerad väg samt skolgården. Denna klass har ett mindre förråd av böcker på hyllor i klassrummet, böcker som de har lånat från skolbiblioteket.

Årskurs sex har lektioner i en av barackerna intill den administrativa byggnaden. För att komma till skolbiblioteket behöver eleverna ta sig över skolgården. Deras lärare är även skolbibliotekets bibliotekarie och också vår kontaktperson.

Årskurs nio befinner sig i den administrativa byggnaden på andra våningen. För att komma till skolbiblioteket går de ner för en trappa inne i byggnaden.

4.4 Etisk hänsyn

Samtliga föräldrar blev tillfrågade av deras barns klasslärare om deras barn fick delta i fokusgruppintervjuerna. De medverkande barnen tillfrågades också om de ville delta. Innan intervjuerna började frågade vi om de ville vara med, upplyste dem om att deras namn kommer att vara anonyma samt att de när som hade möjlighet att avbryta. Alla namn i uppsatsen är fiktiva och författarnas namn vid citeringen från intervjuerna betecknas med moderator.

4.5 Intervjuguide och analys

Intervjuguiden som användes vid intervjuerna utformades efter den teori och de frågeställningar vi använder oss av i uppsatsen, se bilaga 1. Syftet med intervjuguiden var att lägga en grund för den analys vi senare skulle göra av materialet från intervjuerna. Vid analysen använde vi oss av en analysmetod som Lindgren (Hjerm et al. 2014:32-34) benämner "the constant comparative method". Lindgren förklarar att denna metod är en allmän metod som kan användas om man inte är van vid att arbeta med kvalitativ analys, enligt honom finns det inte någon svensk översättning för metoden. Analysen består av tre steg, det första är kodning där datamaterialet man arbetar med ska ordnas i grova termer, därefter följer tematiseringen där materialet blir tydligare uppställt med teman som innefattar de olika koderna och slutligen kommer summeringen som är själva analysen och slutsatserna. Alla tre stegen sker omväxlande och till viss del parallellt genom hela analysarbetet.

Vid den första delen i analysen lästes transkriberingarna av intervjuerna igenom flera gånger och metoden kodning på bredden användes (Hjerm et al. 2014:56). Denna typ av kodning underlättar analysarbetet genom att man på ett övergripande sätt kan se större passager i transkriberingarna som man senare vill gå in mer detaljerat på. Koderna som användes bestämdes under läsningen av materialet i förhållande till frågeställningarna, teorin och den tidigare forskningen. Koderna förändrades allt eftersom texterna lästes och vi diskuterade vad de olika koderna skulle stå för. Efter att en kod skapats gjordes en minnesanteckningen där vi förklarade vad koden stod för och varför vi skapade den (Hjerm et al. 2014:51).

Efter att kodningen var avklarad och tematiseringen tog vid använde vi ett kalkylblad där vi ordnade upp alla koder och minnesanteckningar, därefter diskuterade vi vilka teman vi ansåg gick att urskilja ur vår kodning och på vilket sätt temat i sig relaterade till övriga delar av uppsatsen. Temana och de olika författarna som används i uppsatsen skrevs in i kalkylbladet för att få en uppfattning om vilka delar vi fått med men också vilka delar vi kan ha missat.

Vid arbetet med summeringen använde vi kalkylbladet som en mall för resultatredovisningen och som ett stöd för att hitta citat som på ett kreativt och beskrivande vis förmedlade de aspekter och perspektiv som framkommit under intervjuerna. Ytterligare diskussioner under detta arbete medförde att vissa koder bröts upp till mindre, slogs ihop eller flyttade från ett tema till ett annat. Detta är vanlig förekommande i en kvalitativ analys enligt Lindgren som beskriver att analysen ständigt består i att från koderna återgå till datamaterialet, vid tematiseringen stämmer man av med både koder och datamaterial och detsamma gäller i summeringen då man tittar på alla de tre givna delarna för att bekräfta det man slutligen kommit fram till (Hjerm et al. 2014:35).

Vi är medvetna om att när man arbetar med en analysmetod som den här oftast använder sig av en mer öppen inställning till sitt insamlade material och att man då inte tar hänsyn till egna antaganden och förkunskaper. Vi har däremot valt att följa det som Lindgren säger och förklarar att “[k]oden i sig är bara att betrakta som en etikett. Men bakom kodningen ligger flera olika antaganden. Till exempel kanske du har med dig antaganden, grundade i förkunskap och i dina forskningsfrågor, om att den identifierade och kodade kategorin potentiellt är av intresse för den fortsatta analysen.” (Hjerm et al. 2013:48) Detta har därför inneburit att vi vid vår analys redan från början har vägt in vårt alster av syfte, frågeställningar och teori på vårt insamlade material. Detta har skett på två sätt, för det första när intervjuguiden skapades och för det andra när den första genomgången och kodningen av materialet började. Intervjuguiden har hjälpt oss i vårt analysarbete genom att lägga en grund för vad de frågor vi ställt ska få för svar och var dessa frågor var ämnade att hamna under för tema. Guiden har således också använts till hjälp för att skapa våra koder men också våra teman.

4.6 Validitetsdiskussion

Då valet att använda intervjuer inte var vårt förstahandsalternativ som metod påbörjades arbetet med intervjuerna i ett sent skede. För att få mer substans i våra intervjuer valde vi fokusgruppintervjuer. Vi anser att denna typ av intervjuer skulle ge oss mer synpunkter och uppfattningar från eleverna att använda i resultatet utan att behöva ha flera enskilda intervjuer. Detta gjorde att antalet analysenheter blev få men resultatet vi fick fram speglar en större mängd individer än om vi gjort flera personliga intervjuer. Vi är medvetna om det faktum att en fallstudie inte är att förespråka inom samhällsvetenskapliga metoder (Esaiasson et al. 2007:121) eftersom det väldigt sällan handlar om renodlade fallstudier. Vidare förklarar också Esaiasson et al. (2007) att det är av stor vikt att göra jämförelser för att kunna komma fram till någon slutsats och att det då krävs minst två analysenheter. Vi tog detta i beaktande när vi analyserade vårt resultat och vi var försiktiga med att dra för långt dragna slutsatser då vi är medvetna om det faktum att denna studie endast utförts på en skola. Trots detta vill vi ändå poängtera att de tre fokusgruppintervjuerna gjorde det möjligt för oss att titta på variabeln placering i förhållande till skolbibliotek. Detta eftersom den aktuella skolans struktur gjorde att våra tre fokusgrupper befann sig i tre olika sorters byggnader med olika avstånd till skolbiblioteket; i huvudbyggnaden, i en angränsande byggnad samt i en barrack.

Som tidigare förklarats är placeringen av stor vikt för detta arbete. Eftersom vi innan insamlingen av empiri fått en bild ifrån den tidigare forskningen och teorin som sa att placeringen var av betydelse ansåg vi att dessa analysenheter borde räcka för att kunna säga något om kopplingen mellan skolbibliotekets användande i förhållande till placeringen av eleverna. Vid resultatanalysen visade det sig dock inte att så var fallet. Det problem som då uppstod var tidsbrist. För att kunna styrka vårt resultat ytterligare hade fler intervjuer behövts från fler skolor med liknande struktur, men den avsatta tiden för arbetet tillät inte en utökning av empirin. Med tanke på att vårt insamlade material inte består av så många analysenheter som hade varit tillfredsställande har vi erfarenheter från vår verksamhetsförlagda utbildning. Under åren som vi deltagit i klassrum runt om i Göteborg har vi konsekvent upplevt att skolbiblioteket utnyttjas mycket lite, om ens över huvudtaget. Av egna erfarenheter använder flera av lärarna vi arbetat med eget material till lektionerna och har ofta med datorn som ett inslag i undervisningen. Därför vill vi ändå påstå att det vi kommer fram till i studien sannolikt också förekommer på andra skolor i Göteborgsområdet.

Det är viktigt att diskutera de skillnader som eventuellt kan finnas med tanke på att eleverna är från olika årskurser. I vår studie är inte åldern en variabel vi valt att titta på utan det som varit av betydelse är hur eleverna använder biblioteket i förhållande till i vilken skolbyggnad de befinner sig i. Eftersom vi vill få fram hela skolans syn på kunskap och användningen av skolbiblioteket var det nödvändigt att ha med elever från olika åldrar men åldern i sig var ingen variabel som specifikt undersöktes. De variabler och samband som undersöktes var placeringen av klassrum i förhållande till biblioteket och lärarens roll i förhållande till elevernas användning. Eftersom båda dessa samband styrktes på likartade sätt oavsett ålderskillnad, anser vi att vi har lyckats mäta det som var vår tanke och därmed att en god validitet är uppnådd.

5. Resultatredovisning

Resultatredovisningen kommer att spegla den kodning och tematisering som gjordes av intervjutranskriberingarna. Det innebär att kapitlet kommer vara indelat efter de tre övergripande teman som uppstod; *Känslan i skolbiblioteket*, *Datorer och biblioteket* och *Elevernas reflektioner över datorer*. Innehållet från respektive tema kommer att analyseras genom teorierna, med frågeställningarna som grund, i nästkommande kapitel *Resultatanalys*.

5.1 Känslan i skolbiblioteket

I våra samtal med barnen visar det sig att det fysiska biblioteket är en symbol för lugn och ro. En plats som inbjuder till läsning. Biblioteket är ett rum fyllt med böcker – barnen ser dessa böcker, inte som en källa till möjligt informationssökande utan till berättelser som inbjuder till att fantisera.

Moderator: Vad, vad får ni lust att göra när ni är här inne?

Mobina: Läs.

Moderator: När ni kommer in här vad får ni för känsla?

Sebastian: Jag får känsla av att det finns ah mycket spännande böcker och att ja man kan hitta nästan vad som helst även om det inte finns så många böcker som det finns i det vanliga biblioteket, så kan man ändå så hitta mycket. Så det känns ganska tryggt att man kan hitta en bok som ah, alla gillar.

Kim: Jag tycker det är lite spännande att kolla på vad det finns för böcker ifall det finns någon spännande bok eller så. Ibland är det kul och ibland är det tråkigt.

Moderator: Kan man göra andra saker än att läsa i biblioteket? Än att man letar efter böcker?

Sam: Man kan slappa i soffan.

Audrey: Ibland går jag dit bara för att hitta en bok som jag vill läsa, ibland är det för att jag ska plugga med en kompis så vi båda går dit och sätter oss med datorerna och skriver.

Kevin: Det kan vara bra för dem som har typ problem med mycket ljud. Såna som blir kanske... Ah kanske aggressiva av många som högljudda ljud de hör... så de kanske kan komma in här, ta det lugnt, komma ner i varv och bara slappna av.

Ali: Jag, ibland kan det vara kul när man verkligen inte har en bok och man hittar alla böcker man vill men ibland så när man typ måste gå till biblioteket så är det lite långtråkigt och sen brukar det också vara många som springer runt även om man inte får springa runt så är det många som busar och så.

Kevin: Jag gillar nog mer lite spännande böcker där man kan känna att man typ lever in i själva boken.

Moderator: Läser ni ofta?

Sebastian: Ja, jag läser på kvällen innan jag går och lägger mig.

Mobina: Mm, jag också.

Vidare fick eleverna möjlighet att beskriva vilka aktiviteter som var vanligt förekommande i skolbiblioteket. Som ovannämnda citat illustrerar är läsning den främsta aktiviteten men rummet fungerar även som en plats för skolans elevråd att ha möte i och vid vissa tillfällen också möjlighet till läxhjälp.

Sebastian: Jag brukar vara här ganska ofta för vi har elevråd här. Det är ganska tyst och bra plats. Det är inte så många här alltid. Så vi brukar ha elevråd här med.. ahh några elever. Så det är här brukar vi vara och ha möte.

Mobina: Jag vet inte. Men ibland när vi ligger efter med någon ting, de som ligger efter. De får komma hit och göra den uppgiften här liksom.

Skolan har ett skolbibliotek beläget mitt i byggnaden. Eleverna har vetskap om att biblioteket finns, men de har svårt att bruka själva rummet spontant. Eftersom biblioteket har fasta öppettider och själva den låsta dörren verkar skapa en ogenomtränglig mur för eleverna används inte biblioteket i den utsträckning det skulle kunna göra. Med tanke på att det krävs att en person med nyckel följer med fysiskt behövs det fasta schemalagda bibliotekstider för att kunna gå dit. Därmed kvävs den spontanitet som eventuellt intresse skapar redan innan eleven givits möjlighet att utforska denna. Detta får till konsekvens att barnen inte går till biblioteket.

Moderator: Är det lätt att ta sig till skolbiblioteket här om man skulle vilja?

Lotta: Vi har inte möjligheten om vi nu skulle vilja det för det brukar vara stängt oftast.

Ali: Vi brukar använda, vi brukar använda det kanske någon gång i veckan, fast inte varje vecka då men ibland ...

Sam: ... kanske någon gång i månaden.

Lotta: Det är mycket sällan vi går ner till biblioteket. Det har liksom aldrig hänt.

Eleverna förklarar att den informationen som används i undervisningen kopieras utav lärarna, alternativt att dessa i förväg visar på vilka böcker där fakten står. Barnen ges ingen möjlighet till att själva söka reda på fakten i biblioteket utan detta rum är till för skönlitterära böcker.

Sebastian: Hon [läraren] gör lite i förväg för att vi ska ha det så lätt som möjligt att försöka hitta fakta.

Moderator: Så när använder ni skolbiblioteken, skolbiblioteket?

Lotta: Det var länge sedan jag använde det sist ska jag säga. Våra uppgifter som vi får från våra lärare alltså split genom alla ämnen dom fokuserar vi på att vi ska använda material från skolbiblioteket. Antingen så kopierar dom upp material själva och ger ut eller så säger de åt oss att besöka en viss hemsida eller så har de egna böcker.

I citaten nedan visas att både Lotta och Audrey menar att biblioteket inte är sammankopplat med skolarbete och information.

Lotta: Jag tror ... att på denna skolan då så har vi växt ifrån skolbiblioteket. När vi var små kom jag ihåg att vi ständigt var där, men när vi blev äldre och äldre så växte vi ifrån det helt enkelt och använde det mindre.

Audrey: När man var yngre i ettan och tvåan skulle man ha en bänkbok och då fick man gå och låna nästan varje vecka och läsa den fast nu har vi inte tid med det för att vi har en massa arbeten att göra.

Barnen uttrycker en skillnad beroende på vilken årskurs de går i – yngre åldrar brukar biblioteket för bänkbok medan den äldre eleverna har ingen tid för att bruka biblioteket.

Biblioteket är ett rum som inger lugn och ro. Själva rummet som sådant har osynliga regler som barnen verkar känna. Böcker är symbol för kunskap och då fantasin ej sätter gränser kliver barnet så att säga in i något större än endast rummets fysiska väggar. Det känns ” ... överväldigande” och “man blir glad.”

Mobina: Det känns som om man går in genom en vägg. Där ute så är det så himla högljutt och alla pratar man får liksom inte den hära tysta stämningen. Men när man går in här så får man en känsla att det är så gammalt här känns det som. Men egentligen är det inte det utan det kan vara helt nytt. Men alla dessa böcker med all kunskap. Det är liksom överväldigande. Man blir glad.

Eleverna gör skillnad mellan att läsa en fysisk bok och att läsa från en teknisk pryl.

Moderator: Om du skulle kan du jämföra så här bok och iPads? Hur det är?

Audrey: Man får mer ont i ögonen när man använder iPads och sånt. p.g.a. ljuset. Det gör jätteont efter ett tag.

Om barnen själv skulle välja så är det att hålla i en fysisk bok som är det viktiga. Det känns bra.

Robyn: Jag skulle välja boken tror jag. Det känns bara så jobbigt att läsa på en iPad. Den kan man liksom typ bläddra mellan sidorna ...

Viktigt för eleven var att det fanns ett fysisk bibliotek i skolan. Denna symbol för läsandet och lärandet var viktig. Boken för barnen var ingången till lärandet och utan den lär man sig inte.

Moderator: Varför ska man ha ett skolbibliotek.

Leslie: Det är bra att läsa.

Kim: Att kunna läsa om det inte finns några böcker så lär man sig inget. Man lär sig inte att läsa.

Sebastian: Ehh, jag tror att de finns för att eleverna på skolan ska ha det nära till ett bibliotek. Behöver inte vara det största, men bara tillgång till böcker. För det vanliga biblioteket kanske ligger långt bort. Så det är bra å ha ett i närheten.

5.2 Datorer och biblioteket

När barnen däremot ska söka information till ett arbete är det datorn som de först går till – inte biblioteket.

Moderator: Hur gör ni när ni ska hitta information?

Lotta: Det lättaste skulle nog vara google. Det tar dig till flera sidor så kan du kolla igenom dom.

Robyn: Eller så frågar man läraren.

Sebastian: Jag söker helst på datorn tror jag.

Mobina: Ja det är det enklaste sättet.

Barnen återkommer ständigt till att jämföra biblioteket med datorer. Datorn eller surfplattan är ett verktyg som dagligen är närvarande i elevernas arbete. Datorn har negativa och positiva egenskaper. Datorn går snabbt och kräver ingen ansträngning och har oändliga möjligheter.

Ali: Internet är världens hjärna - den vet allting.

Robyn: Jag tänker mest att om jag ska gå till biblioteket om jag vill ha någon bok att läsa, jag skulle föredra i nutiden då det är mycket lättare enligt mig då, att hitta information på nätet än att gå till biblioteket bara för att du går till någon apparat hemma då, tar mobilen och skriver in några ord så

får du fram en text med information om det du vill istället för att typ åka in ill centrum och låna en bok och sedan tillbaka å sånt. Allt det jobbet.

Däremot anser eleverna att det krävs ett starkt källkritiskt tänkande och en tilltro till deras egna logiska förmåga för att kunna sälla mellan Internet sanna eller falska information.

Lotta: Internet har blivit så stort då så t.ex. falsk information blir snabbt nedtaget eller kommenterat t.ex. under vissa om man t.ex. ställer en fråga i google eller i forum där är det någon som ställt frågan då ser man en massa kommentarer å sånt och då kan man jämföra sin egna åsikt mot det, se vad majoriteten skriver och se vad som mest logiskt.

Trots att eleverna verkar vara medvetna om att Internet kan ge falsk information verkar den snabba tillgången den viktigaste aspekten i valet av källa till kunskap. Detta trots att eleverna har en större tilltro till boken samtidigt som de även verkar föredra att läsa i en sådan.

Audrey: Ibland kan det finnas bättre fakta i böcker som finns i skolbiblioteken men eftersom vi inte går dit så hittar vi annan fakta på datorn som kan vara falsk, fast vi tror att den är rätt.

Moderator: Så om något står i en bok så vet man mer då liksom? Litar man mer på?

Audrey: Ja, man litar mer på den eftersom den är publicerad. Nån har ju kollat igenom den.

Barnen ser på lärande som två ting – dels som rent upprabblande av information samt som något som finns i kroppen.

Moderator: Ja. Då tänkte jag på ... när vet man att man har lärt sig?

Ali: När alltså...

Sam: .. när man kan läsa.

Kim: När man läser fort.

Ali: När man kan, när man, om man t.ex. har läst en bok om en, ett träd så kanske man vet vilket år den ... eller vilken månad den kanske växer upp å den blommor å så. Då vet man att man har lärt sig om man t.ex. kan det i huvudet, om någon frågar den frågan, då vet man att man kan. Om man svarar rätt.

Ali: Man får läsa på väldigt mycket, om man ska skriva om det. Om man inte ska titta på texten alls då får man ha läst boken innan massa gånger och så det gör ingenting om man såhär, om man vill skriva exakt som en kopia, man kan ju göra några ord som annat ord.

Moderator: Hur vet du att du har lärt dig någonting?

Lotta: Du ska kunna återberätta det.

Audrey: Ja, när man kommer ihåg det. Flera gånger.

Robyn: Det är som på prov om man kan svara på allting på provet då vet man ju att man har lärt sig någonting.

En av de äldre eleverna använder sitt metakognitiva tänkande och ser på sig själv och utvärderar att han lärt sig. Eleverna diskuterar också processen om hur man lär sig något. De anser att det är rent övande och mera övande.

Lotta: Kunskap är väl något man lär sig det är något man har i sig omvärderat.

Sebastian: Man tragglar väl och övar tills ah det har satt sig i skallen. Och ja man får fortsätta så hela tiden...

Mobina: Repetera.

Sebastian: ...Ah repetera tills det fastnar så man kan ah förklara det.

En elev lär sig utan motstånd. Hon läser och sen kommer hon ihåg medan en annan elev poängterar att man kan lära sig av sina misstag, Därmed reflekterar eleven över sig själv och utvärderar sitt eget sätt att lära så att hon handlar annorlunda nästa gång.

Mobina: Och ibland så lär man sig utan att ens veta att man lär sig till exempel när man läser så läser man ju i boken.. till exempel om den är på engelska då lär man sig utan... asså det är roligt att lära sig.

Sebastian: Man kan lär sig på sina fel också. Ehh, om man gör ett misstag så lär man ju inte göra det igen för ah det kan bli ganska jobbigt så man lär sig efter sina misstag.

5.3 Elevernas reflektioner över datorer

Under fokusgruppsintervjuerna funderande barnen mycket över datorn och genom åldrarna uppdagades att dessa använder dator mer och mer ju äldre de blir inom skolundervisningen. I låga åldrar verkar det som att de fokuserar på skönlitterär läsning och där har de en fysisk bok, medan de i den äldsta årskursen nästan bara hade tillgång till datorn där de skriver på svenska och ofta tog information ifrån. I den äldsta årskursen såg de ett starkt beroende då de vid intervjutillfället plötsligt ej hade tillgång till datorn då dessa blivit stulna på den aktuella skolan.

Moderator: Är det bra att alltid ha datorer?

Alla: Nej.

Lotta: För t.ex. om man håller på med, vi var ganska vana med datorer genom svenskan så varje gång vi skulle skriva en text eller någon slags texttyp så använde vi oss av datorer och sen när vi blev stulna på datorerna så skulle vi skriva nån fan-fiction och så märkets man direkt att vi var inte van vid det här för vi har lärt oss att använda datorerna så allt blev direkt mycket svårare. Bara för att istället fokusera på hur vi ska skriv vår text så måste man fokusera på stavning och sånt och skriva bokstäverna ordentligt som datorn erbjuder.

Eleven visar att stavningen är det som är det största problemet med att skriva för hand. Denna äldre årskurs ser datorn som det enda verktyget i undervisningen och poängterar att de ser ett problem med beroendet av datorer i undervisningen. De ser även att datorer lockar till andra aktiviteter i skolan som tar tid ifrån skolarbetet.

Moderator: Är det bra att alltid ha datorer?

Alla: Nej.

Robyn: Men man använder, istället så använder mans datorn, om man inte använder den för att plugga i skolan så kollar man youtube och en massa annan saker. Som inte har någonting med skolan att göra.

I de yngre åldrarna ser det lite annorlunda ut. De har inte tillgång till datorer i deras direkta skolmiljö utan ser datorn som något bra och som har snabb tillgång till information. De skriver fortfarande för hand med penna och datorn har symbolen för informationssökning och spel.

Moderator: Är det alltid bra att man har tillgång till en dator?

Sebastian: Ja

Mobina: Men oftast så skriver vi med händerna, eeh med blyertspenna då, men.

Moderator: Vad har ... vad använder ni era datorer till?

Ali: Spelar.

6. Resultatanalys

I resultatanalysen besvaras varje frågeställning för sig och delar därav in kapitlet i tre delar. Varje fråga inleds med en sammanfattande beskrivning av elevernas uppfattningar relaterat till frågan och följs därefter av analysen. Den första frågeställningen ligger till grund för den andra frågeställningen vilket gör att analysen inte är lika ingående som i de senare två.

6.1 Vad har det fysiska skolbiblioteket för betydelse för eleverna?

Eleverna uppfattar det fysiska skolbiblioteket som en symbol för lugn och ro, men också för kreativitet. Eleverna beskriver att biblioteket är till för läsande, men också till för andra aktiviteter så som elevråd och som en samlingsplats för lärande. Eleverna uppfattar att rummet i sig är till för kunskap, då de upplever boken som en nödvändighet för att kunna lära sig. Eleverna upplever det inte som svårt att hitta information och vid informationssökning väljer de att använda datorn framför att söka information på skolbiblioteket.

de Jong (1997) menar att placeringen av skolbiblioteket ger betydelse åt kunskapsbegreppet för eleven vilket styrks av intervjustavaren. Eleverna upplever att det är viktigt med skolbibliotek eftersom det är viktigt att läsa. Själva rummet ges därmed betydelse eftersom det är där böckerna finns. Trots att biblioteket är stängt för valfritt användande av rummet så har det fortfarande symbolen för kunskap och kreativitet. Denna symbol för kreativitet ger sig i uttryck när eleven upplever rummet som "överväldigande", vilket medför att barnet börjar använda sin fantasi. Liedman (2001) samtalar om att det viktigaste för att kunna tillskansa sig kunskap är intresse vid kunskapssökande. Av elevernas utsagor går därför att urskilja att själva rummet som sådant bjuder in och öppnar upp för eleven att söka vidare.

Eleverna uppfattar biblioteket som viktigt för lärande och uppfattar då det fysiska rummet som betydelsefullt och betydelsefyllt vilket stämmer överens med det Bengtsson et al. (2006) menar om rummets inverkan på människan. Det skapas en process likt en cirkelrörelse som ett givande och ett tagande i form av kunskap när eleven stiger in i rummet. Cirkelrörelse bryts däremot av pedagogernas undervisningsmetoder i skolan, och i det fallet som undersökts får det konsekvensen att ju äldre eleven blir desto mindre används biblioteket för elevens kunskapssökande – vilket är en direkt motsägelse enligt Franzén et al. (2014). De poängterar just pedagogens roll som betydelsefull för att ge elever möjlighet att känna kunskapen genom sin kropp. De menar då att eleven ska få möjlighet att vistas i biblioteket som, enligt eleverna, är en källa till lärande. På detta sätt ger rummet i sig en känsla till eleverna om vad kunskap är, vilket Franzén et al (2014) menar hjälper eleverna att känna mening vid kunskapssökande.

6.2 Vilken betydelse har skolan för eleverna i deras kunskapssökande?

Eleverna upplever inte att de använder skolbiblioteket i någon större utsträckning och de förklarar att det finns specifika öppettider då man kan vistas i rummet. Eleverna uppfattar att användningen av biblioteket inte är möjlig eller nödvändig eftersom lärarna själva förbereder all information i förväg. I vissa fall hänvisar lärarna till specifika hemsidor, men eleverna uttrycker ändå att Internet kan vara ett problem då all information inte är att lita på. De upplever att det är viktigt med ett källkritiskt tänk vid Internetanvändning och att den tryckta boken då är att föredra. Definitionen av kunskap och hur man lär sig någonting skiljer sig mellan eleverna. En grupp beskriver det som att repetera information för att sedan kunna återberätta det så detaljerat som möjligt medan den andra

delen av gruppen, som är betydligt mindre, upplever att kunskap är när man tagit del av det med hela sin kropp.

Skolan har placerat skolbiblioteket i de centrala delarna av skolområdet. de Jong (1997) menar att en sådan placeringen speglar skolans syn på kunskap som viktig och att sökandet efter kunskap bör vara central i elevernas undervisning och vardag. Genom elevernas svar går det att urskilja att lärarna inte ger eleverna ett aktivt kunskapssökande i biblioteket. Lärarna håller själva dörren in till biblioteket låst och ger endast tillgång till rummet genom fasta schemalagda lektionstider. Även om biblioteket ligger centralt i byggnaden och eleverna själva tycker att det är lätt att ta sig till biblioteket hålls dörren låst och läraren själv måste följa med med nyckel till rummet. Här beskrivs ett tydligt exempel på det Bengtsson et al. (2006) menar att skolan som institution begränsar eleverna genom skrivna regler och skolans normer. Öppettiderna och lärarnas tillgänglighet sätter gränser för i vilken utsträckning eleverna har möjlighet att utnyttja bibliotekets resurser.

Ett vidare exempel på hur institutionen begränsar eleven i sitt kunskapssökande är pedagogernas arbetsmetoder. I undervisning på den studerade skolan ger lärarna färdigt material till eleverna alternativt hänvisar dem till specifika hemsidor eller länkar på Internet för att söka information. Biblioteket får därmed en passiv roll i elevernas skolarbete samtidigt som det fysiska biblioteket som symbol fortfarande hålls högt, men att denna symbol förändras eftersom biblioteket inte hålls tillgängligt. Lärarna verkar inte lära eleven hur denna ska röra sig i biblioteket på ett lättillgängligt sätt. Intervjuszvaren antyder att detta leder till att eleven tar sig till en dator för att söka information och inte till biblioteket. Eleverna upplever att det är problematiskt med att endast använda sig av datorer i sökandet av information – de anser att boken är tillförlitlig medan all information på Internet måste ses med källkritiska ögon och därmed lämnas eleven att ensamt göra ett ställningstagande. Det verkar som att barnen fortfarande, liksom Ong (1990), ser på boken med större tyngd än något annat. Själva det tryckta ordet inger en större tilltro till eleven än vad en text på Internet gör. Genom detta kan vi se att barnet lättare finner en tilltro och därmed ges en större möjlighet till inspiration vilket Liedman (2001) anser vara en nödvändighet för att ens kunna ta till sig kunskap.

Som framgår av intervjuerna har eleverna två olika uppfattningar om vad kunskap är. Vissa elever upplever att kunskap är när man kan minnas något utantill och svara på frågor korrekt. Andra elever uppfattar kunskap som lite mer abstrakt och då genom att man har tagit det till sig, inom sig, eller genom att man kan läsa snabbt. Den förstnämnda synen på kunskap är ett styrkande bevis på det som Dysthe (2003) menar att det språkliga har större utrymme i skolan idag. Lärarna är därmed delaktiga i den bild eleverna skapar sig själva om vad kunskap är. Vissa elever förklarar dessutom kunskap som när man klarar av frågor på ett prov. Denna kunskapsbild är enligt Liedman (2001) långt ifrån vad kunskap borde innebära. Han menar att detta upprabblande av ord och svar egentligen bara är information. När eleverna ombeds att förklara vad de anser vara information beskrivs det som något som är nedskrivet på papper. Liedman (2001) menar att detta stämmer, men att också ett upprabblande av ord eller svar endast är en memorering av den nedskrivna informationen. De elever som istället beskriver kunskap som något som finns i kroppen stämmer mer överens med det som Liedman (2001) och Bengtsson (1988) definierar som kunskap, alltså en erfarenhet.

6.3 Hur uppfattar eleverna tillgången till tekniska verktyg som en del i deras sökande efter kunskap?

Elevernas reflektioner över datorn och användandet av tekniska hjälpmedel är många. De upplever datorn som ett smidigt hjälpmedel vid informationssökning på grund av att den är så lättillgänglig. Även om detta är en positiv aspekt av datoranvändandet uppfattar en del elever att det finns nackdelar också. Nackdelarna är bland annat att datorn hemma används till att spela på och att man i skolan lätt kan bli distraherad av möjligheten att till exempel titta på youtube-klipp under lektionstid. De förklarar också att eftersom de har ständig tillgång till datorer blir det ibland problematiskt när de ska skriva längre texter för hand. Symbolen för dator verkar vara synonymt med spel. Detta får självklart konsekvenser då detta verktyg med tvetydigt budskap används i undervisningen.

Enligt den politik som bedrivs idag i större delar av landet har datorn fått en betydligt större roll i klassrummet. På flera ställen har eleverna fått tillgång till en egen dator, men så var inte fallet på den valda skolan. Detta var inget hinder för eleverna att diskutera datorns närvaro i skolan och hur de använder den. För trots att eleverna på skolan inte hade en egen dator fanns det närhet till datorer både i enskild datarum, men också att tillgå i närheten till klassrummen och då i form av bärbara datorer. I intervjuerna förklarar eleverna att i skolan används datorn mest till att söka information eller att skriva uppsatser. Detta stämmer väl överens med det som Hylén (2013) beskriver i sin rapport. Där förklarar han att användandet av datorer idag inte skiljer sig nämnvärt från flera år tillbaka. Detta är till stor del på grund av den bristande vidareutbildning till datorerna som politikerna inte bidragit med vid införandet av datorerna.

I resultatredovisningen framkommer att eleverna uppfattar den nära tillgången till tekniska verktyg både som positiv och negativ. De positiva egenskaperna är just att de är lättillgängliga och att man då slipper förflytta sig för att kunna nå kunskap. De negativa delarna är att man i skolan kan få problem att till exempel skriva för hand om datorn skulle försvinna. Men också att eleverna på deras fritid förknippar datorn med nöje och spel medan skolan har en bild av att den ska användas till informationssökning. Eleverna verkar uppfatta detta som problematiskt då man lätt blir distraherad av de möjligheter Internet ger till olika nöjesaktiviteter. Samma problematik lyfts fram i Hyléns (2013) rapport, där han också poängterar att det ofta är de elever som har det lite svårare i skolan som har problem med distraktionen, medan starka elever till slut inser att de inte kan låta sig distraheras av datorn om de ska klara av skolan.

7. Slutsatser och återkoppling till tidigare forskning

7.1 Slutsatser

Det fysiska skolbibliotekets betydelse för barnen i Skantzés (1989) undersökning visade på att eleverna var positivt inställda till rummet. Skolbiblioteket inbjöd eleverna till en lugn och rofylld miljö, men också ett ställe där det egna utforskandet fick möjlighet att ta plats. I den studerade skolan kan man se att denna positiva bild av skolbiblioteket som plats för lärande kvarstår, men att eleverna hämmas i deras tillgång till rummet. Skolan som institution och därmed lärarna styr hur eleverna får lov att använda biblioteket både genom schemalagda tider, men också genom att biblioteket inte är en integrerad del av aktiviteterna i klassrummet.

de Jong (1997) menar att skolbibliotekets placering kommer att påverka hur eleverna använder biblioteket i sitt kunskapssökande. Det som framkommit av denna studie är att så inte är fallet. Eleverna som deltagit har alla uppfattningen att deras position i förhållande till biblioteket inte har betydelse för deras användande utan att det är lärarna som sätter begränsningarna. Att biblioteket inte är en naturlig del i kunskapssökandet i skolan gör att eleverna tvingas att använda sig av tekniska verktyg så som datorer. Eleverna verkar ha en förståelse för att datorn inte alltid kan förse dem med sann information och att ett källkritiskt tänkande är nödvändigt vid användandet. Eleverna har inga problem att vända sig till datorn, men de uttrycker att den fysiska boken har en större betydelse för dem när det gäller kunskapssökande.

7.2 Återkoppling till tidigare forskning

Synen på kunskap och lärande har ständigt skiftat under historien beroende på nya råd och rön och samhällets tillfälliga politiska vindar. Skolbyggnader byggs beroende på vilken syn på pedagogik som för tillfället råder och eftersom rummet ger möjligheter och begränsningar har detta betydelse för elevernas syn på kunskap. Eftersom människan upplever världen genom sina kroppsliga erfarenheter är rummets symboliska värde av betydelse för hur människan formar eller formas av rummet. Detta gäller även för skolan. I uppsatsen framkommer däremot, utifrån intervjuvaren från eleverna, att rummets betydelse har en sekundär betydelse, det är i stället institutionen som sådan som har den största betydelsen för hur barnet kan förflytta sig. Rum innehåller olika symbolik, men det är de lagar och regler som gäller på den aktuella skolan som bestämmer när och hur förflyttningen kan ske. Det framgår av uppsatsen att rummet har betydelse för hur pedagogen lägger upp sin undervisning, men enligt elevernas utsagor är det snarare tiden som avgör hur pedagogen ger möjlighet till eleven att bruka biblioteket. Trots att eleverna inte ges tillgång eller tilltro till att bruka biblioteket står ändå rummet som symbol för kreativitet och kunskap. Detta innebär att det är något utanför själva skolan som ger betydelse åt biblioteket, det verkar som att samhället ger denna betydelse av biblioteket som en kreativ och kunskapsbärande plats.

I tidigare forskning med bakgrund av Merleau-Ponty (Bengtsson 1988), är en definition i uppsatsen att se kunskap som erfarenhet. Barnet tillskansar sig kunskap genom erfarenheten. Både i teori och elevernas utsagor synliggörs att biblioteket har det symboliska värdet av den samlade mänskliga erfarenheten och kreativitet och därmed framkommer också att bibliotek representerar kunskap som begrepp. Genom att barnet fysiskt tar sig in i rummet och upplever denna med sin kropp stimulerar detta kreativiteten – man kan på ett faktiskt sätt ta ner böcker och ordna dessa, fantisera och bygga något eget. Barnet associerar och för samman och skapar sig sedan en förståelse om helheten.

Därmed fungerar biblioteket som en sorts förebild, denna ger barnet inspiration och intresse i att söka. Boken är ett fysiskt minne, något som består och för att det ska uppstå en relation krävs det att det är fysiskt. Barnet ges en direkt relation som ger de rätta förutsättningarna att ta till sig kunskap. Den kreativa sidan som stimuleras är en förutsättning för fantasin. Detta menar Liedman (2001) är det viktiga om barnet ens ska få möjlighet till att kunna implementera kunskapen i kroppen. Omedvetet går barnet in i mänsklighetens historia och skaffar sig en relation till denna. Barnet ges ett sammanhang, vilket även detta är en grundförutsättning för lärande.

Liedman (2001) och Nachmanovitch (1990) talar om fantasin som en del av vårt kunskapssökande, men också hur begränsningar i tillvaron gör att fantasin frodas och utvidgas. Inom skolvärlden berättar barnen att pedagogerna serverar fakta till barnen, alternativt ger dem Internetsidor att söka på. Detta ger inte barnet den restriktion det behöver. Eleverna uttrycker att de hellre skulle välja att läsa i en bok då denna är ”på riktigt”. Även barnen upplever att Internet ger dem en för abstrakt och icke-fysisk tillgänglighet. Barnet kan inte så att säga ”stiga in” i kunskapen genom erfarenheten samtidigt som själva datorn ger barnen andra symbolvärden än att just söka kunskap. Barnet behöver rent fysiskt övervinna sig självt genom att förflytta sig, och i uppsatsen ses det nödvändigt med denna begränsning och förflyttning. En av eleverna säger att det är jobbigt att ta sig till biblioteket, men biblioteket är en viktig del i barnets förmåga till att fantisera. Förmågan att kunna kombinera erfarenheterna till kunskap kräver en kreativ sida som till synes ”puttas igång” av förflyttningen. Pedagogens roll i skolan bör idag inte vara ett upprabblande av information, barnet är medvetet om att denna kan gå till Internet för detta, utan pedagogens roll bör vara att ge verktyg till barnet var och hur det finns kunskap samtidigt som pedagogens roll bör vara att visa barnet den fantastiska känslan i att lära. Eleverna i intervjuerna uttrycker att de önskar läsa i en bok samtidigt som de ser det som omöjligt att spontant ta sig till skolbiblioteket. Om de inte är fria att röra sig finns det inte heller någon möjlighet att få kunskap, dörren till kunskapen är inte bara låst i den ”verkliga” världen utan den är även låst inom eleven.

Här kan man se en koppling till Liedmans (2001) tankar om fantasin. Liedman menar att det krävs intresse för sökandet efter kunskap samt att det är fantasin som gör att eleven omvandlar informationen och gör den till sin egen. Eleven fantiserar sig bort till fjärran länder. Det verkar som att själva rummets karaktär och känslan där eleven, fri från vuxnas övervakande, letar sig fram på egen hand i ett fysiskt rum som på ett högtidligt sätt inbjuder till sökandet efter kunskap. Det verkar som att det trots de Jongs (1997) tankar om biblioteket är just bibliotekets exklusiva och ”uppstramade” sätt som tvingar fram fantasifulla uttryck hos eleven och är en del av förutsättningen för ett långsiktigt kunskapssökande.

Biblioteken behövs för att det är där man lär sig fantisera. Biblioteket ger eleverna inlevelsen av lugn och ro och en plats att läsa. Biblioteket för barnet är en viktig del då rummet även står som symbol för själva lärandet. Eleverna själva litar inte på datorn utan ger boken den tyngd som de behöver för att kunna lita på den, därmed behöver lärarna ge barnet den tillgången till biblioteket i sin undervisning som barnet egentligen kräver.

8. Slutdiskussion

Vi har till slut kommit fram till att det är den övergripande institutionens inneboende lagar och regler som sätter agendan för hur lärandet ska gå till. Dessvärre kan vi inte se att denna institution till fullo förstår detta, för trots att skolan sätter biblioteket i fokus i huvudbyggnaden och på så sätt beskriver för barnen vikten av kunskap och inläring, praktiserar skolan inte denna idé fullt ut. Det verkar som att själva synen på barnet som en varelse som inte går att lita på sätter agendan för hur skolan behandlar biblioteket.

Pedagogerna fokuserar i sin undervisning på att lära eleverna ett självständigt och kritiskt tänkande, denna fokusering på självständigt arbete kommer ifrån politikernas beslut med den nya skolplanen och det kritiska tänkande kommer ifrån det utbredda användandet av datorer i elevernas vardag. Även här kan vi se att pedagogerna styrs i sin undervisning mot ett ideologiskt bestämmande av vad barn är, paradoxalt nog så ger de inte dem självständighet i att leta information. Eftersom informationen finns lättillgängligt på Internet är det ett logiskt tänkande som är det som en pedagog bör ge eleven. Logik, filosofi och en törst efter mer kunskap. Vi kan se i vår uppsats att all information ges till eleven och därmed ges ingen möjlighet till eleven att använda sin kreativa sida. Så trots att det i läroplaner och att det visas i skolans undervisning att eleven bör lära sig självständighet är dörren till själva symbolen för kunskap stängd, och blir därmed också stängd i barnet. Det finns dock undantag och gäller därför inte alla elever, men eftersom skolan ska vara en neutral plats där alla elever oavsett social bakgrund ska kunna ges möjlighet att tillskansa sig samma kunskapsnivå bör också alla möjligheter att nå detta finnas tillgängliga.

I elevernas utsagor kan vi tolka det som att pedagogerna agerar på detta sätt eftersom de arbetar under tidsbrist. Det verkar som att mycket ska läras ut till eleverna under kort tid, men genom tidsbrist hämmar läraren elevens intresse. Därmed så ställs ett undrande: om nu skolan likt Liedman (2001) skriver ska vara en tillfällig plats där eleverna oavsett social status i samhället ska kunna lära sig att lära inför framtiden och även lära sig ett kritiskt tänkande, varför fokuserar då i första hand samhället och i andra hand pedagogerna så mycket på den summativa prestationen? Man kan tolka det som att eftersom intellektet innehar ett tyngre värde än vad den kroppsliga erfarenheten har samt att språket innehar ett större värde än vad den relationella och rumsliga betydelsen har, så har hela skolan påverkats av detta samhälleliga och historiska tänkande. Det är helt enkelt svårare och mer tidskrävande att samtala om kunskap eller att lära barnen upptäcka den kreativa sidan av sig själva.

Vidare reflekterar vi över det digitala biblioteket. Inom universitetsvärlden finns en stor elektronisk tillgång till publicerade böcker och artiklar. Barnen lägger stor vikt vid den publicerade boken, men är också väl medvetna om den gränslösa tillgången internet innebär. Därför tycker vi att det är synd att det digitala biblioteket inte får den plats i skolan idag som det skulle kunna ha. I enlighet med skolinspektionens råd till skolor om vad ett skolbibliotek bör erbjuda nämns informationsteknik och andra medier. Vi undrar varför det inte finns tydligare krav för vilken typ av medier eller teknik detta är, och varför har inte grundskolor i Göteborg tillgång till den otroliga kunskapsbank som Göteborgs universitetsbibliotek har. Med detta vill vi poängtera att det är det fysiska rummet som ger intresse och kreativitet, men det finns inget som hindrar att det digitala bibliotek kan brukas däri.

8.1 Anknytning till läraryrket

Våra slutsatser har den största relevans för läraryrket eftersom kreativiteten är grunden för lärande. Pedagoger idag bör stå upp för vår pedagogiska utbildning och vårt ansvar är att ge våra elever en syn på lärande som livslångt, roligt och spännande. Varje pedagog ska följa skollagen och skolkriterierna, men vi bör tolka detta mot vår pedagogiska kompetens. En viktig reflektion alla pedagoger bör göra är att bestämma vad ett barn är. Genom att antingen se det som att ett barn inte kan anförtros viktiga saker eller se själva förtroendet som en lärande process där barnet genom ansvar kan utvecklas. Människan är född för att vilja lära, men det är pedagogens roll att guida människan till hur. Morgondagens medborgare fostras i våra skolor, därmed är det vi som pedagoger som lägger grunden för framtiden.

8.2 Vidare forskning

Vi anser att det bör forskas vidare på hur den pedagogiska strukturen ser ut i praktiken på våra skolor idag. Samhällets påtryckningar är inte alltid av godo, skolan ska ge en likvärdig utbildning till alla i hela vårt land och eftersom vi alla har god tillgång till snabb information genom våra tekniska hjälpmedel bör skolan fokusera på den sociala, kreativa och kritiska biten i våra skolor.

Då vår uppsats har fokuserat på elevernas perspektiv på betydelsen av skolbiblioteket, men också vad kunskapssökning innebär kan detta mycket väl kompletteras med lärarnas synsätt och användande av bibliotek. Här kommer möjligtvis andra aspekter än tidsbrist att uppstå för valet av att inkludera eller inte inkludera skolbiblioteket i den vardagliga undervisningen.

Referenser

Bengtsson, Jan, Alerby, Eva, Bjurström, Patrick & Hörnqvist, Maj-Lis (2006). "Det fysiska rummets betydelse i lärandet." i *Resultatdialog 2006. Forskning inom utbildningsvetenskap* (Vetenskapsrådets rapportserie 15:2006 s.7-14). Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bengtsson, Jan (1988). *Sammanflätningar : fenomenologi från Husserl till Merleau-Ponty*. Göteborg: Daidalos.

Björkelid, Pia (2005). *Lärande och fysisk miljö - En kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysiskmiljö i förskola och skola*. (Forskning i fokus, nr 25). Kalmar: Myndigheten för skolutveckling

Bryman, Alan (2008). [översättning: Björn Nilsson, 2011]. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber. 2., [rev.] uppl.

Dysthe, Olga (red.) (2003). [översättning: Inger Lindelöf]. *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik. 3., [rev.] uppl.

Franzén, Djuna, Grönvall, Karin, Schultz Nybacka, Pamela & Wennbrink, Ann-Sofie (2014). *Biblioteksbesökets värde - En studie av besökarna vid Södertörns högskole- bibliotek, Huddinges huvudbibliotek och Flemingsbergs områdesbibliotek*. Stockholm: Kungliga Biblioteket. Hämtad 2015-05-12 från <http://www.kb.se/dokument/Samverkan/Biblioteksbesökets%20värde%20Projektrapport%202014-04-22.pdf>

Hjerm, Mikael, Lindgren, Simon & Nilsson, Marco (2014). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Hylén, Jan (2013). *Digitalisering i skolan - en kunskapsöversikt* (Ifous rapportserie 2013:1). Stockholm: Ifous

de Jong, Marjanna (1997). "Skolbibliotek- plats för lärande." i Eriksson, B. & Melchert, E. (Red) (1997) *Nycklar till läroriket. Texter om lärande, läsande och bibliotek*. (s. 90-99). Lund: Bibliotekstjänst.

Liedman, Sven-Eric (2001). *Ett oändligt äventyr: om människans kunskaper*. Stockholm: Bonniers förlag.

Lund, Arne (2012). *Satsningarna på IT används inte i skolornas undervisning*. Stockholm: Skolinspektionen. Hämtad 2015-04-27 som pdf från <http://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Granskningsrapport/Kvalitetsgranskning/Satsningarna-pa-IT-anvands-inte-i-skolornas--undervisning/>

Nachmanovitch, Stephen (1990). *Spela fritt - improvisation i liv och konst*. Göteborg: Bo Ejeby Förlag.

Ong, Walter J. (1990). *Muntlig och skriftlig kultur - teknologiseringen av ordet*. Göteborg: Anthropos.

Skantze, Ann (1989). *Vad betyder skolhuset? Skolans fysiska miljö ur elevernas perspektiv studerad i relation till barns och ungdomars utvecklingsuppgifter*. Stockholm: Akademitryck AB.

Skolinspektionen (2011). *Informationsblad: Skolbibliotek*. Hämtad 2015-04-09 från <http://www.skolinspektionen.se/sv/Rad-och-vagledning/Stallningstaganden/Skolbibliotek/>

Thomas, Barbro (2013). *Alla elever ska ha tillgång till ett skolbibliotek - en skolbibliotekspolitisk översikt*. Stockholm: Svensk biblioteks förening.

Bilaga 1: Intervjuguide

Tema 1: Skolbibliotek (Tillgång, placering och användning)

Skolbiblioteks betydelse

Varför har man ett bibliotek?

Har ni alltid haft ett skolbibliotek?

Användningen av skolbiblioteket

Vad gör ni i biblioteket?

Går ni ofta till biblioteket?

Går ni själva eller med klassen?

Har ni en person där som hjälper till?

Tema 2: Kunskap och Information (Sökning och användning)

Datorns betydelse

Har ni surfplattor eller datorer?

Vad söker ni då?

När ni behöver information till tex ett skolarbete säg – afrikas länder eller indianer?

Går ni till biblioteket eller går ni till datorn?

Gör ni alltid likadant? om inte, vad är det som gör att ni använder böcker/teknik?

När använder du böcker?

Tycker ni att det är svårt att hitta information?²⁷

Elevers definition av kunskap

Vad är skillnaden mellan information och kunskap? Skala ner det till mycket basala frågor.

När har man lärt sig någonting? Vad innebär det?

Tema 3: Livsvärldsperspektiv (Rummets betydelse, tidigare erfarenheter)

Rummets inverkan

Vad tänker ni på när ni befinner er här?

Hur känns det?

Hur luktar det?

Vad får du lust att göra i skolbiblioteket?